

ФІНАНСОВІ ДЕТЕРМІНАНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

¹ Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

² Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Анотація. Дослідження присвячено аналізу загального обсягу завданої війною в Україні шкоди, збитків та потреб за основними секторами. Акцентовано також увагу на прогностичних розрахунках за даними експертів для відновлення економіки України після війни. Відзначено вагомую роль іноземної допомоги Україні у період воєнного стану. Водночас, встановлено необхідність заходів з мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів через зміцнення макрофінансової стабільності в умовах військового стану, розширення інструментів державного інвестування, фінансову підтримку аграрного сектору, розширення механізмів зовнішнього фінансування, посилення фінансового моніторингу за цільовим використанням міжнародної допомоги тощо.

Ключові слова: фінансові ресурси, відновлення економіки, фінансування, проекти, міжнародна допомога

FINANCIAL DETERMINANTS OF UKRAINE'S ECONOMIC RECOVERY

Abstract: The study is devoted to the analysis of the total amount of damage, losses and needs caused by the war in Ukraine by major sectors. Attention is also paid to the experts' forecasts for the recovery of the Ukrainian economy after the war. The authors emphasize the significant role of foreign aid to Ukraine during the period of martial law. At the same time, the author establishes the need for measures to mobilize domestic financial resources by strengthening macro-financial stability under martial law, expanding public investment instruments, financial support for the agricultural sector, expanding external financing mechanisms, strengthening financial monitoring of the targeted use of international assistance, etc.

Keywords: financial resources, economic recovery, financing, projects, international assistance

Для відновлення після воєнної економіки країни необхідно створити стабільний, прозорий та високотехнологічний фінансовий сектор, який має стати фінансовим драйвером для відбудови і розвитку усіх галузей економіки та соціальної сфери України. За попередніми розрахунками експертів для відновлення економіки України потрібно буде понад \$600 млрд, за умови, якщо Україна зможе щорічно акумулювати власні фінансові ресурси в обсязі не менше \$15 млрд та зовнішні ресурси не менше \$25 млрд [1]. Крім того, у вересні 2022 року Європейська комісія та Світовий банк, оцінили, що поточна вартість реконструкції та відновлення в Україні має становити не менше 349 млрд дол. США [2]. Якщо проаналізувати загальний обсяг завданої шкоди, збитків та потреб за основними секторами станом на 1 червня 2022 року, таблиця 1, то можемо побачити такі тенденції. Найбільший обсяг завданої шкоди є у сфері житла (40%), транспорту (31%), торгівля і промисловість (10%).

Відповідно і ці сфери будуть вимагати найбільше ресурсів для відновлення. За розрахунками для відновлення транспорту необхідно залучити 73,8 млрд дол. США, відбудова житла вимагатиме близько 69 млрд дол США. Суттєвого фінансування буде потребувати очищення території країни, зокрема, розмінування та знешкодження вибухонебезпечних пережитків війни – 73,2 млрд. дол США.

До кінця 2022 року економіка України ще більше втратила активів, і на їх відновлення вже за розрахунками Кабінету Міністрів Україні знадобиться від 600 до 750 млрд дол США [3]. Для цього створено в Україні ряд фондів, які безпосередньо будуть займатися відновленням України, серед яких Фонд підтримки малого та середнього бізнесу, Гуманітарний фонд, Фонд підтримки армії, Фонд обслуговування та погашення державного боргу, Фонд відновлення та трансформації економіки, Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури [4].

Для підтримки країни в умовах воєнного стану Україна отримує масштабне фінансування і з боку іноземних країн і глобальних фінансових інституцій. Так за рік війни Світовий банк мобілізував для України 20,6 млрд дол США фінансової підтримки, з яких понад 18 млрд дол США вже надійшли до України [5]. Не виключенням є і фінансова допомога від інших країн світу. За оцінками Кільського

інституту світової економіки, німецького дослідницького підрозділу, який відстежує допомогу іноземних урядів Україні, лише у грудні Україні було виділено близько 40 млрд євро або 42,6 млрд дол США у вигляді військової, фінансової та гуманітарної допомоги [6].

Таблиця 1. – Загальний обсяг завданої шкоди, збитків та потреб за основними секторами станом на 1 червня 2022 року (млрд дол. США)

Сектор	Завдана шкода	Частка (%)	Збитки	Частка (%)	Потреби на відновлення	Частка (%)
Житло	39.2	40	13.3	5	69.0	20
Сільське господарство	2.2	2	28.3	11	18.7	5
Зрошення і водні ресурси	0.2	0	0.1	0	7.5	2
Торгівля і промисловість	9.7	10	47.5	19	20.8	6
Фінансовий сектор і банківська справа	0.03	0	8.1	3	8.0	2
Енергетика	3.0	3	11.7	5	10.4	3
Транспорт	29.9	31	26.1	10	73.8	21
Телекомунікації та цифрові технології	0.7	1	0.6	0	3.3	1
Водопостачання та водовідведення	1.3	1	6.8	3	5.4	2
Муніципальні послуги	2.3	2	4.3	2	5.7	2
Охорона довкілля, природо-користування та лісове господарство	2.5	3	0.7	0	1.2	0
Очищення території країни	-	0	73.2	29	73.2	21
Інші сектори	6.37	7	31.3	13	51.5	15
Разом	97.4	100	252.0	100	348.5	100

Складено авторами самостійно за джерелом [2].

Не дивлячись на значиму роль іноземної допомоги Україні у період воєнного стану, надзвичайно важливими є заходи з мобілізації внутрішніх фінансових ресурсів. Ми вважаємо, що задля збільшення власного фінансового потенціалу політика держави має бути спрямована на таких напрямках. Насамперед це зміцнення макрофінансової стабільності в умовах військового стану.

Це можливо зробити шляхом фінансування критичних видатків Уряду в обмежених обсягах та лише шляхом купівлі цінних паперів Уряду на первинному ринку, повна відмова від фінансування дефіциту державного бюджету, урахуваючи потребу в забезпеченні оптимального балансу між інфляційними очікуваннями та підтримкою боєздатності ЗСУ, безперерйного функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури, спрямованих на забезпечення надійного та стабільного функціонування банківської і фінансової системи країни, а також максимальне забезпечення потреб оборони України, безперерйного функціонування системи державних фінансів та об'єктів критичної інфраструктури.

Окремої уваги потребує розширення інструментів державного інвестування, насамперед, розвиток інструментів державно-приватного партнерства (ДПП) для реалізації проектів підприємств (об'єктів) критичної інфраструктури, харчової промисловості, продуктового ритейлу та суміжних галузей, спрямованих на продовольче забезпечення населення; інфраструктурних проектів, направлених на відновлення/розвиток об'єктів соціальної, транспортної та критичної інфраструктури, у тому числі пошкоджених внаслідок проведення бойових дій. Надзвичайно важливою є фінансова підтримка релокованих підприємств, що знаходились в тих регіонах України, де були активні бойові дії.

Також держава має спрямувати свої дії на фінансову підтримку аграрного сектору з метою продовольчого забезпечення країни, включаючи проведення посівної компанії, в тому числі суміжних галузей, які забезпечують функціонування сільськогосподарських підприємств (постачальники палива, добрив, насіння, засобів захисту рослин, тощо). Серед важливих напрямів має бути також грантова та кредитна підтримка суб'єктів підприємницької діяльності та населення, які постраждали внаслідок збройної агресії Росії.

Важливим напрямом має бути подальше розширення механізмів зовнішнього фінансування, посилення комунікації з міжнародними спільнотами, міжнародними фінансовими (донорськими) інституціями, країнами. Сприяння створення регіональних консультаційних центрів міжнародних донорських організацій в регіонах, вільних від військових дій.

І на завершення – надзвичайно важливим є посилення фінансового моніторингу за цільовим використанням міжнародної допомоги, грантового фінансування та діяльністю державних фондів, кошти яких передбачені на відновлення України.

Лише цільове і ефективне використання міжнародної фінансової допомоги та власних фінансових ресурсів України здатні прискорити відновлення та розвиток економіки і соціальної сфери, зруйнованих у період війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Скільки коштуватиме відновлення України: дослідження. URL: <https://glavcom.ua/economics/finances/skilki-koshtuvatime-vidnovlennya-ukrajini-prognoz-naukovciv-provid-nih-universitetiv-844842.html> (дата звернення: 25.02.2023).
2. Україна швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/099445109072232395/pdf/P1788430c59f110920ae4d04bd31d82c530.pdf> (дата звернення: 20.02.2023).
3. Укрінформ. 25 лютого 2023 р. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3664356-rosia-nesla-zbitkiv-ta-rujnuvan-ukraini-na-600750-milardiv-smigal.html>
4. Фонди відновлення України. Кабінет міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/gromadskosti/fondi-vidnovlennya-ukrayini>
5. Світовий банк ще мобілізував \$2,5 млрд дол. для підтримки в Україні надання державних послуг та заходів з відновлення. Прес-реліз СБ. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2023/02/24/additional-2-5-billion-mobilized-by-world-bank-to-support-continuity-of-government-services-recovery-efforts-in-Ukraine>
6. Military and financial support to Ukraine hits a record high. The Economist. Feb 21, 2023 <https://www.economist.com/graphic-detail/2023/02/21/military-and-financial-support-to-ukraine-hits-a-record-high>

Майорова Тетяна Володимирівна, доктор економічних наук, професор кафедри корпоративних фінансів і контролінгу, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Київ, e-mail: mayorova_kneu@ukr.net

Кропельницька Світлана Орестівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Івано-Франківськ, e-mail: svitlana.kropelnytska@pnu.edu.ua

Mayorova Tetiana V. – doctor of economics, Professor of Corporate Finance and Controlling Department, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, e-mail: mayorova_kneu@ukr.net

Kropelnytska Svitlana O. – PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finance, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, e-mail: svitlana.kropelnytska@pnu.edu.ua